

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Statsvetenskapliga Institutionen

Individ eller kollektiv

– ideologi och Kinabilden

Kandidatuppsats i
Statsvetenskap
VT 2009
Tobias Linder
Handledare: Jonas Hinnfors
Antal ord: 6704

Abstract:

Folkrepubliken Kina börjar på allvar bli en maktfaktor på den globala arenan. Så vad tycker egentligen svenska politiker om detta land? Syftet med den här uppsatsen är att undersöka svenska politikernas åsikter om mänskliga rättigheter i Kina och vilken betydelse ideologi har för dessa åsikter. Det görs genom en idé- och ideologianalys av riksdagsprotokoll från debatter där Vänsterpartiet och Moderaterna diskuterar detta ämne. Slutsatsen är att ideologier påverkar partiernas åsikter om mänskliga rättigheter i Kina, och att de åsikter som framförs ofta är starkt ideologiskt präglade.

Sökord: Kina, Textanalys, Ideologi, Utrikespolitik, Vänsterpartiet, Moderaterna

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Forskningsläget	2
4. Kinas utveckling	4
5. Material och metod	6
6. Ideologier	8
6.1 Ideologiernas uppkomst	8
6.2 Ideologiernas utveckling och död	9
6.3 Marxismen	10
6.4 Liberalismen	12
7. Analys	13
7.1 Vänsterpartiet	14
7.2 Moderaterna	16
8. Slutsatser och slutdiskussion	18
9. Käll- och litteraturförteckning	21
9.1 Tryckta källor	21
9.2 Internetkällor	22
9.3 Partidokument	22
9.4 Offentligt tryck	22

Inledning

Under sommaren 2008 anordnade Kina för första gången de olympiska spelen. Det faktum att Kina ses som en diktatur och en växande stormakt i världen skapade en stor debatt i medierna om huruvida det är lämpligt att OS anordnas i Kina, men även en debatt om hur svenska politiker och idrottare bör bete sig i deras kontakter med Kina. Före detta justitieministern Thomas Bodström krävde att Svenska regeringen skulle bojkotta invigningen och avslutningen av OS, dock inte själva deltagandet.¹ Europaparlamentet uppmanade EU-ländernas ledare att ställa villkor för Kina att uppfylla för att deras länder överhuvudtaget skulle delta i invigningen till OS.² Denna diskussion om Kinas karaktär som land kan förvisso ses som ett uttryck för svenska opinionsbildares avsmak för diktatur, men den kan även ses som en konsekvens av att Kina på senare år börjat utgöra en maktfaktor internationellt. David C. Kang beskriver i sin bok *China Rising* hur Kina är mitt i en lång utveckling på väg mot att bli en global maktfaktor, och att frågan är om detta kommer att kunna ske fredligt eller med en militär konflikt.³

Svensk utrikespolitik är ett ämne som inte lider av brist på statsvetenskapliga studier. Frågor om hur den svenska staten och de svenska partierna agerar inom utrikespolitiska frågor har studerats i många böcker och avhandlingar. De centrala frågeställningarna brukar t.ex. vara när politisering av frågor mellan partierna sker samt i vilken mån partiernas ideologier påverkar deras agerande i utrikespolitiken. Denna uppsats har till avsikt att ytterligare undersöka just frågan om ideologiernas betydelse för utrikespolitiken. Fokus kommer att ligga på den utrikespolitiska debatten av den anledningen att det i Sverige är partierna Socialdemokraterna och Moderaterna som dominerat regeringarna och utrikesministerposten. Detta innebär att de mindre partierna inte får någon reell möjlighet att agera utrikespolitiskt, utan får istället positionera sig via den politiska debatten och på så vis ge väljarna en bild av hur dessa skulle ha agerat om de hade haft makten.

¹ Dagens Nyheter (2008-03-27), "Bodström kräver OS-bojkott", <http://www.dn.se/nyheter/politik/bodstrom-kraver-os-bojkott-1.712746>, 2009-05-15

² Dagens Nyheter (2008-04-10), "EU-parlamentariker vill se enighet om Kina-politik", <http://www.dn.se/nyheter/varlden/eu-parlamentariker-vill-se-enighet-om-kinapolitik-1.733521>, 2009-05-15

³ Kang, David C. (2007), *China Rising: Peace power and order in east asia*. New York: Columbia University Press, s 197

Det finns även en normativ aspekt på frågan om ideologiers påverkan på utrikespolitiken. När väljarna går till val så resonerar dessa rimligen utifrån vilket parti som har de bästa idéerna och som stämmer bäst överens med deras egna idéer. Om dessa idéer sedan inte påverkar den förda utrikespolitiken så innebär det att väljarna inte har någon möjlighet att själva påverka den, vilket kan ses som ett problem ur en demokratisk synvinkel.

Syfte och frågeställningar

I det tidigare stycket har uppsatsens övergripande forskningsproblem diskuterats. Här följer nu en precisering av vilket syfte uppsatsen tjänar samt vilka frågeställningar som förväntas kunna besvaras när materialet bearbetats.

Syftet med uppsatsen är att studera hur Svenska partier ser på Folkrepubliken Kina inom området mänskliga rättigheter. Syftet är även att undersöka om partiernas ideologier på något vis påverkar hur de ser på och debatterar om Kina. De frågor som jag har för avsikt att besvara för att uppnå detta syfte är följande:

- Påverkar ideologier partiernas syn på Folkrepubliken Kina?
- Skiljer sig partierna åt i deras syn på Folkrepubliken Kina?
- Vilka frågor lyfter respektive parti om Folkrepubliken Kina?

Forskningsläget

Frågan om huruvida ideologi påverkar en stats utrikespolitik är som så mycket annat inom samhällsvetenskapen en omtvistad fråga. Det går att urskilja två tydliga positioner som dominerar studier inom det här fältet. Under lång tid har den framträdande positionen varit att det som påverkar utrikespolitiken mest inte är ideologier och politiska filosofier utan istället mer realpolitiska frågor såsom nationell säkerhet och statens position gentemot resten av världen. Dessa tankar har sitt ursprung i den teori inom forskningsfältet internationella relationer som kallas realism. Realismen målar upp en bild av världen som ett laglöst fält utan någon högre auktoritet att upprätthålla ordningen. Detta leder i sin tur till att stater endast kan lita till sin egen politiska

och militära makt, alternativt makten hos den allians staten ingår i.⁴ Enligt realismen är det enda sättet att undvika krig och förstörelse att det finns militära stormakter som kan balansera varandras makt. När stormakter med liknande militära resurser existerar på den internationella arenan så menar realismen att dessa avstår från krig eftersom det helt enkelt kostar för mycket i pengar och liv.⁵ I denna hållning ligger även ett antagande om att det finns ett objektivt nationellt intresse. Realismen är alltså inte en teori som problematiserar begreppet nationellt intresse och vad det innebär för olika delar av befolkningen. Utifrån detta är det inte svårt att se hur forskare kan dra slutsatsen att ideologiska skillnader hos politiker inte i någon hög grad påverkar statens utrikespolitik. Realismen som teori inom internationella relationer har dock inte saknat motståndare under 1900-talet. Den har utmanats av ett antal skilda teorier. Bland dessa är: liberalismen, marxismen, konstruktivismen, feminismen och postmodernismen.⁶ Alla dessa teorier ifrågasätter realismens syn på hur världen är konstruerad och vår kunskap om hur stater agerar på den internationella arenan, dock från väldigt olika utgångspunkter. Vad dessa teorier har gemensamt är att de inte fokuserar på strukturer i samma utsträckning som realismen. Ann-Marie Ekengren beskriver i sin bok *Olof Palme och utrikespolitiken* hur andra teorier i högre grad intresserar sig för aktörer och deras relevans för utrikespolitiken, men även att liberalismen som teori inte heller i någon större utsträckning berör politiska ideologier som en medverkande kraft i utrikespolitiken.⁷ Detta som ett resultat av liberalismens fokusering vid handel och huruvida staterna i fråga är demokratiska eller ej.

På senare år har det dykt upp en litteratur som lyft fram partiernas ideologiska mål och dess betydelse för partiernas agerande. Joakim Norberg har undersökt hur de svenska partierna agerade i sin avhandling *Ideologiska mål och utrikesdebatt – Svenska riksdagspartiers argumentation i Vietnam- och Irakfrågan*. Han drar slutsatsen att det existerat en så kallad värdekonflikt mellan partierna i dessa frågor. Det vill säga att partiernas ideologiska mål var olika och att detta påverkade deras agerande.⁸ Att ideologiska skillnader mellan partierna också påverkar deras utrikespolitik ses som en följd av en annan syn på staten än den som realismen

⁴ Gustavsson, Jakob & Jonas Tallberg (red.) (2006), *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur, s 35

⁵ Gustavsson, Jakob & Jonas Tallberg (red.) (2006), s 40

⁶ Gustavsson, Jakob & Jonas Tallberg (red.) (2006), s 48

⁷ Ekengren, Ann-Marie (2005), *Olof Palme och utrikespolitiken: Europa och tredje världen*. Umeå: Boréa, s 19

⁸ Norberg, Joakim (2008), *Ideologiska mål och utrikesdebatt: Svenska riksdagspartiers argumentation i Vietnam- och Irakfrågan*. Umeå: Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet, s 264

uppvisar. Om ett partis ideologi är influerat av t.ex. marxismen eller feminismen så innebär det att synen på staten som en enhetlig sfär radikalt förändras. Istället skulle partiet se staten som en arena där olika intressen konkurrerar om makt, vare sig det gäller kampen mellan arbete och kapital eller patriarkala maktförhållanden mellan könen.

Kinas utveckling

I följande stycke kommer en grundläggande presentation av Kinas 1900-tals-historia presenteras. Detta för att ge en förståelse för Kinas mycket speciella situation och varför det är svårt för ideologier att förhålla sig till en stat som genomgått så stora förändringar på under hundra år. Det ska understrykas att detta inte på något vis är en fullständig sammanställning av tidsperioden utan ett urval har gjorts av ett antal viktiga händelser. I själva verket innehåller historien många mer sociala rörelser, grupper, partier och händelser som inte får plats att nämnas här.

I början av 1900-talet var Kina ett kejsardöme. Qing-dynastin hade styrt landet sedan 1644 och hade sitt ursprung i folkgruppen manchuer från Manchuriet. Den största befolkningsgruppen i Kina, Hankineserna såg därför inte Qing-dynastin som legitima härskare.⁹ 1911 ledde Sun Yat Sen ett uppror som ledde till att kejsaren abdikerade och en republik upprättades. Det dröjde dock inte länge förrän republiken återgick till ett kejsardöme utropat av Yuan Shi Kai. Det nya kejsardömet blev dock inte långlivat utan stoppades av revolter och Yuan Shi Kais generaler.¹⁰

Tiden som sedan följde var en period där flera västländer i praktiken ockuperade delar av Kina, och resten av landet styrdes av krigsherrar. En man vid namn av Chiang Kai Shek hade nu blivit ledaren för nationalistpartiet och började så småningom ena landet genom att besegra krigsherrar.¹¹ Samtidigt som andra världskriget pågick runt omkring i världen så ockuperade Japan nu Kina samtidigt som både nationalistpartiet och kommunistpartiet dels kämpade mot japanerna och dels kämpade mot varandra för makten över landet.¹²

⁹ Schoppa, R. Keith (2000), *The Columbia Guide to Modern Chinese History*. New York: Columbia University Press, s 170

¹⁰ Ibid., s 59

¹¹ Ibid., s 75-76

¹² Ibid., s 90

När andra världskriget tog slut så fortsatte striden om staten vilken till slut ledde till att nationalistpartiet flydde till Taiwan och kommunistpartiet lett av Mao Zedong utropade Folkrepubliken Kina.¹³

Under 1950-talet präglades Kina inrikespolitiskt till stor del av kollektivisering av jordbruket samtidigt som ett försök att industrialisera landet inleddes. Misslyckanden i kampanjen för kollektivisering av jordbruket i kombination med mindre gynnsamma väderförhållanden ledde till en svältkatastrof som 30 miljoner människor beräknas ha dött av.¹⁴

Mellan 1966 och 1976 uppslukades hela Kina i vad som kallas Den stora revolutionära kulturrevolutionen, eller mer kortfattat: Kulturrevolutionen. Denna kampanj bestod av en oerhörd personkult omkring Mao Zedong av grupper kallade rödgardister som agerade vid sidan av de officiella institutionerna i den kinesiska staten. Den genomgripande idén med kampanjen var en rädsla över att den kinesiska revolutionen höll på att sakta ner och röra sig mot kapitalismen. Mao Zedong och rödgardisterna ville därför ta revolutionen till ett högre steg där man kritiserade vad man ansåg var reaktionärt tänkande. Denna kritik skedde både verbalt och med våld vilket i vissa fall ledde till döden.¹⁵ De som kritiserades var allt från vanliga människor och intellektuella till personer högt uppsatta i kommunistpartiet, exempelvis Deng Xiaoping, som senare kom att spela en viktig roll i Kinas utveckling.¹⁶

Efter Mao Zedongs död år 1976 så följde en kort period där saker och ting bara fortsatte på samma kurs under ledning nu av Hua Guo Feng.¹⁷ När Deng Xiaoping så småningom kommer till makten så kom Kina att genomgå ännu en period av radikala förändringar. Förändringar som ännu idag pågår. Kollektiviseringen av jordbruket avvecklades, delar av industrin privatiserades i princip och delar av landet utsågs till speciella ekonomiska zoner där utländska investerare tilläts att verka. Den politik som fördes i dessa speciella ekonomiska zoner spreds sedan till resten av landet.¹⁸

¹³ Schoppa, R. Keith (2000), s 101

¹⁴ Ibid., s 115

¹⁵ Fairbank, John King (1987), *The great Chinese revolution: 1800-1985*. London: Chatto & Windus, s 316-319

¹⁶ Ibid., s 328

¹⁷ Ibid., s 340

¹⁸ Ibid., s 129

Kina är idag ett land fullt av motsättningar. Det styrs av ett parti som kallas kommunistpartiet, men samtidigt förs en politik som karaktäriseras av en extrem kapitalism. Den ekonomiska utvecklingen har varit enorm och miljontals människor har lyfts ur fattigdom, samtidigt som arbetsvillkoren på fabrikerna ofta är undermåliga, fria fackföreningar tillåts inte att verka och befolkningen på den kinesiska landsbygden lever fortfarande under fattiga förhållanden.¹⁹

För att sammanfatta kan Kinas moderna historia sägas vara en ständig kamp mellan monarki kontra republikanism, kolonialism kontra självständighet och nationalism kontra kommunism.

Idag har läget i Kina stabiliserats och det som mest verkar diskuteras är dess behandling av Tibet och Xinjiang samt vilken roll Kina kommer att spela på den globala arenan med sin ökande ekonomiska och militära makt.

Material och metod

I kommande stycke presenteras det material som ligger till grund för uppsatsen och hur den empiriska undersökningen ska gå till väga. Valet av material motiveras utifrån hur väl detta kan svara på de frågeställningar som ligger till grund för uppsatsen samt vilka nödvändiga avgränsningar som gjorts. Metoden kommer även den att motiveras utifrån hur väl den kan appliceras på det material som valts och svara på frågeställningarna.

Det material som ligger till grund för studien är riksdagsprotokoll. Dessa utgör en stor källa för att ta reda på vad partier eller riksdagsledamöter säger eller tycker om olika sakfrågor. Vid en översiktlig genomgång av olika dokument tycker jag mig dessutom finna väldigt lite om just Kina i andra källor än riksdagsprotokollen. Till skillnad från motioner och officiella principdokument så agerar de som förekommer i protokollen med mer frihet och spontanitet då riksdagsprotokoll är nedskrivna tal, snarare än på förhand godkända papper där partierna noga vägt varje ord. Visserligen förekommer det troligen ett visst antal anföranden i riksdagen som i princip endast innebär ett uppläsande av på förhand godkända åsikter, men jag menar ändå att riksdagen som plattform ger större möjlighet till spontanitet än t.ex. motioner. Jag tror således att ideologiska skillnader eller likheter tydligare går att urskilja ur ett sådant material.

¹⁹Schoppa, R. Keith (2000), s 135

Jag har valt att avgränsa det undersökta materialet till att endast innefatta riksdagsprotokoll mellan 2002-11-01 till 2009-05-01. Det finns tre anledningar till att jag valt just denna period att undersöka. Den viktigaste anledningen är att i november 2002 så kom Hu Jintao och Wen Jiabao till makten i Kina. Att dessa personer kom till makten refereras ofta till som att en ny generation nu skulle styra Kina. Dessa personer sitter dessutom än idag när detta skrivs vid makten. Alltså kommer den svenska debatten om Kina till stor del vara präglad av denna generation av kinesiska ledare, i de protokoll jag har valt att granska.

Rent tekniskt har jag gått till väga på det viset att jag på riksdagens webbsida har sökt bland riksdagsprotokoll med sökordet "Kina" mellan perioden 2002-11-01 och 2009-05-01. Jag har sedan uteslutit de träffar där Kina endast nämns i förbifarten. De anföranden som valts ut är de som innehåller konkreta diskussioner om mänskliga rättigheter i Kina. Jag har därutöver valt att enbart granska anföranden från Vänsterpartiet och Moderaterna. Eftersom ideologi är den oberoende variabel jag använder som förklaringsfaktor så valde jag dessa två partier med anledning av att jag tror att dessa partiers ideologier står längst ifrån varandra. Samtidigt som dessa två partier är lika varandra på många andra relevanta punkter. De är svenska, agerar inom samma politiska system och innehar mandat i riksdagen.

Den analysmetod som används på materialet i den här uppsatsen är idé- och ideologianalys. Statsvetarna Göran Bergström och Kristina Boréus skriver i sin bok *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* om idé- och ideologianalysen i breda drag men även de specifika inriktningar som finns. De presenterar de fem följande inriktningarna: en som utgår från att i allmänhet analysera idéer, en som utgår från en grupp eller aktör, innehållslig idéanalys, funktionell idéanalys och kritisk idéanalys. I den här studien har funktionell idéanalys valts och presenteras därför mer ingående. Funktionell idéanalys kan fokusera på både idéers effekter och deras ursprung. Göran Bergström och Kristina Boréus ger exemplet att ett partis ideologi kan studeras med syftet att ta reda på varför det skapar en viss typ av skattelagstiftning.²⁰ Ur den aspekten lämpar sig funktionell idéanalys för det material och de frågeställningar som finns i denna uppsats. Idé- och ideologianalys görs ofta genom att

²⁰ Bergström, Göran & Kristina Boréus (2005), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2:a uppl., Lund: Studentlitteratur, s 156

antingen använda idealtyper eller dimensioner som analysverktyg. Idealtyper är det verktyg som kommer att användas här och fungerar på så sätt att man genom att urskilja t.ex. liberalismens syn på individen, kommunismens syn på marknaden och sedan skapa ett raster som kan läggas över det man vill analysera. För den här studien gäller det att kunna urskilja specifika ideologiska skillnader mellan personerna som figurerar i materialet. Framträder liberala tankar om individens frihet hos Moderaterna och framträder mer vänstersinnade idéer om exempelvis rätten till facklig organisering hos Vänsterpartiet?

Utifrån boken *Politiska ideologier i vår tid* av statsvetaren Reidar Larsson kommer jag att konstruera idealtyper där olika delar av ideologierna sedan kan placeras in. Vänsterpartiet väljer jag här att placera in under ideologin Marxism, dock med viss reservation. Jag anser förvisso att Vänsterpartiets värdering till stor del kan härledas till en marxistisk syn på samhället som det ser ut idag, men vad gäller metoder för samhällsförändring anser jag det rimligt att påstå att Vänsterpartiet idag ligger närmare den reformistiska socialismen på denna punkt. Detta resonemang förklaras närmare när just denna punkt presenteras här nedanför under marxismen.

Ideologier

Ideologiernas uppkomst

Ideologi är ett begrepp som började användas strax efter den franska revolutionen år 1789. En ideologi kom då att innebära en samling principer som skulle vägleda den politiska handlingen. Snarare än att försöka sträva efter kortsiktiga politiska mål, började man nu fundera i mer långsiktiga och principiella banor om hur det goda samhället skulle se ut. Även om principer även funnits tidigare så innebar den nya tidsåldern att politiska partier och organisationer bildades på en helt annan skala. I och med att industrialismen tog fart så bildades även masspartier med rikstäckande organisationer.²¹

Liberalismen uppkom ur just Franska revolutionen och innebar en kamp mot stat och kyrka, samtidigt som man ville främja politisk jämlikhet samt individens frihet i tanke och handling. Konservatismen utvecklades som en motvikt till liberalismen, var i man såg en fara att det man

²¹ Larsson, Reidar (2006), *Politiska ideologier i vår tid*, 7:e uppl., Lund: Studentlitteratur, s 10

tidigare värdesatt såsom kyrkan, nationen och familjen skulle vittra bort om liberalerna fick hållas. Konservatismen var även principiell motståndare till revolution som metod för samhällsförändring. Socialismen uppstod ur de människor som inte ville nöja sig med de ideal som liberalismen stod för. Dessa var arbetare och småhantverkare. De ville gå utöver liberalismens tal om politisk jämlikhet, och även sträva efter ekonomisk jämlikhet. En del socialister valde politiska reformer för att förändra samhället medan andra krävde en revolution.²²

Ideologiernas utveckling och död

Under 1900-talet utkämpades hårda ideologiska strider över hela världen. Dessa strider slutade i somliga fall i vad vi idag skulle kalla för liberala representativa demokratier, och i andra fall slutade striderna i auktoritära och totalitära diktaturer. Den allmänna rösträtten gjorde sitt intåg i länder som Sverige, USA och England. Samtidigt ledde revolutioner med socialistiska förtecken i exempelvis Ryssland och Kina till totalitära samhällen där varken frihet eller demokrati existerade. Fascismen gjorde även sitt intåg under detta århundrade, och målade upp en bild av liberalismen och socialismen som svag och oförmögen att leda samhällen. Istället skulle begrepp som staten, nationen och kyrkan åter igen bli aktuella, men denna gång med en radikal och revolutionär kraft som konservatismen aldrig innefattade. Målet var en totalitär stat med total kontroll över både individ och ekonomi.²³ Fascismen kom till makten i länder som Tyskland, Italien och Spanien. Efter andra världskriget försvann dock fascismen som någon betydande politisk kraft, i och med att Tyskland och Italiens fascistiska regimer besegrades. Sovjetunionens fall senare under århundradet innebar även det enligt många att socialismen nu som politisk kraft inte längre existerade. Detta fenomen kom att kallas för ideologiernas död. Den svenske statsvetaren Herbert Tingsten menade att denna ideologins död inträffade redan då vänster och höger enats i frågor såsom rösträtt. Istället för politiska strider om ideologiska principer så skulle meningsskiljaktigheterna nu istället gälla mer tekniska detaljer om hur samhället borde vara uppbyggt.²⁴ Sovjetunionens fall fick den amerikanske historikern Francis Fukuyama att nu deklarerera "Historiens slut". Fukuyama menade att ideologierna nu utvecklats till ett stadium där en samstämmighet rådde mellan människor om att det goda samhället borde vara en liberal demokrati.

²² Larsson, Reidar (2006), s 10-11

²³ Ibid., s 102

²⁴ Ibid., s 13

Rubriken på detta stycke är dock en aning missvisande, eftersom tanken om ideologiernas död fortfarande är under diskussion inom statsvetenskapen. Det finns de som menar att nya ideologier fortfarande utvecklas, såsom nyliberalism och post-marxism.²⁵

Marxismen

Människosyn: Inom marxismen anses att även om människorna i dagens samhälle inte är jämlika så beror detta in på någon naturlag, utan istället på hur samhället är konstruerat. Inom marxismen finns även en tanke om att människan kan uppnå sin maximala potential i ett samhälle utan statlig tvångsmakt och klassamhälle. Människan ska i detta nya samhälle utveckla nya egenskaper som i sin tur gör detta möjligt.²⁶

Viktigaste enhet i samhället: Marxismen bygger på en iakttagelse av det nuvarande samhället som en pågående kamp mellan framför allt två klasser: de som arbetar och de som äger produktionsmedlen. Arbetare tvingas sälja sitt arbete till de som äger företagen för att kunna köpa sig mat, bostad och annat som behövs i livet. De som äger företagen har i sin tur ett intresse av att maximera sin egen vinst och strävar därför efter att betala så lite som möjligt till sina arbetare. Denna konflikt mellan arbete och kapital är något som i sin tur får som följd att marxismen ser de arbetande massornas intresse som ett, och därmed förkastar nationalstaten och istället ser internationalismen och solidaritet mellan arbetare över landsgränserna som viktigt.²⁷

Metoder för samhällsförändring: Samhället förändras från kapitalismen till socialismen genom en lång utveckling som kortfattat går ut på att i takt med att de som äger företagen försöker maximera sina vinster så får arbetarna det allt sämre. Detta leder i sin tur till en revolution där arbetarna tar kontrollen över samhället i stort. Så skulle Marxismens syn på samhällsförändring kunna beskrivas. Som tidigare nämnts så väljer jag här att även presentera den reformistiska socialismens syn på den samma. Detta eftersom jag anser att det finns fog för att hävda att dessa metoder ligger närmare till hands för Vänsterpartiet idag.

²⁵ Larsson, Reidar (2006), s 14

²⁶ Ibid., s 57-58

²⁷ Ibid., s 59

Den reformistiska socialismen anser att delar av samhället kan förändras var för sig. Det går t.ex. att reformera skattesystemet utan att familjepolitiken nödvändigtvis måste förändras. Detta innebär alltså att man avvisar den marxistiska revolutionen som metod. Istället förespråkas en demokratisk reformering av samhället. I Vänsterpartiets partiprogram går framgår det dessutom tydligt att facklig kamp är av stor betydelse.²⁸ För vänsterpartiets del ser jag alltså reformer och facklig kamp som de primära metoderna för samhällsförändring.

Politisk styrelseform: För marxismen är den ekonomiska makten helt central. Den ekonomiska makten är dessutom överordnad den politiska makten. Statsmakten ses som upprätthållande den ekonomiska makten. Därav följer att den som kontrollerar den ekonomiska makten även kontrollerar den politiska. Karl Marx spenderade inte mycket tid på att beskriva det framtida socialistiska samhället, men pekade på Pariskommunen från 1871 som något positivt. Pariskommunens centrala drag var: allmän rösträtt med möjlighet att återkalla mandat, överföring av regeringens funktioner på den valda församlingen, direkt kontroll över förvaltningen vars tjänstemän erhåller arbetarlön, flerpartisystem.²⁹

Ekonomisk organisation: Marxismen kritiserar den kapitalistiska ekonomin som varande icke rationell och ineffektiv. Enligt detta synsätt skapar en kapitalistisk marknadsekonomi ett slags laglöst tillstånd där ekonomin styr över människorna snarare än tvärt om. Systemet är ineffektivt då en del av det värde som arbetaren skapar med sitt arbete inte kommer samhället till del, utan istället till de som äger produktionsmedlen. Ett framtida samhälle skulle istället präglas av att samhället gemensamt äger produktionsmedlen, produktionen planeras istället för att styras av marknaden och löneslaveriet avskaffas till förmån för ett system där arbetaren får ersättning efter arbetsinsats alternativt behov.³⁰

²⁸ Vänsterpartiet (2008), Partiprogram: antaget av Vänsterpartiets 35:e kongress 2004, reviderat av Vänsterpartiets 37:e kongress 2008, s 5, 8, 12, 23

²⁹ Larsson, Reidar (2006), s 61-62

³⁰ Heywood, Andrew (2003), *Political ideologies: an introduction*, 3:e uppl., Basingstoke: Palgrave Macmillan, s130

Liberalismen

Människosyn: Liberalismen ser människor som rationella individer kapabla att själva styra över både sina egna liv och politiken. Individer behöver följaktligen ingen tvångsmakt som lägger sig i deras personliga val, utan är själva de som är bäst lämpade att göra sådana bedömningar. Människor ses också som i grunden jämlika. Detta betyder dock inte att alla ska behandlas lika. Istället fäster liberalismen stor vikt vid att alla individer är unika och bör behandlas utifrån detta faktum. Ett samhälle där alla behandlas lika skulle med nödvändighet innebära ett kontrollsamhälle som hindrar individen från att handla och konsumera på det vid den själv önskar.³¹

Viktigaste enhet i samhället: Individen är helt central inom liberalismen. Kollektiva tankemönster och kollektiva institutioner som statliga myndigheter ses därför som ett hot mot individuella fri- och rättigheter.³²

Metoder för samhällsförändring: Liberalismen har en något kluven inställning till samhällsförändring. I samhällen som står under styret av en diktatur och således inskränker möjligheten till demokratiska reformer, kan en revolution vara befogad för att störta regimer. När läget är på det viset att det finns möjligheter för att demokratiskt förändra samhället så är detta något som föredras och tanken på revolution förkastas.³³ Individualitet och liberalisering inom ekonomin i ett land anses även leda till en liberalisering av politiken.³⁴

Politisk styrelseform: Det ultimata styrelseskicket för liberalismen är den representativa demokratin. Detta är ett system där folket röstar i demokratiska och fria val på vilka som ska företräda dem i parlamentet alternativt den exekutiva makten (president). Dessa individer är betrodda med att stifta lagar och styra statens affärer. Centralt i tanken om den representativa demokratin är att människor i ett sådant system kan utveckla sina personligheter och nå självförverkligande, till skillnad från en diktatur där majoriteten lever i passivitet.³⁵

³¹ Larsson, Reidar (2006), s 32

³² Ibid., s 33

³³ Ibid., s 35

³⁴ Ibid., s 30

³⁵ Ibid., s 35

Men också i kontrast till ett mer direktdemokratiskt system. Liberalismen ser i direktdemokratien en fara i att majoriteten gemensamt har möjligheten att förtrycka minoriteter och individer.³⁶

Ekonomisk organisation: Liberalismen är intimt förknippad med marknadsekonomi och privat ägande av produktionsmedlen. Även om många liberaler inte fullständigt avvisar tanken på att staten kan ha en roll att spela i ekonomin, så finns det ändå en stark övertygelse om att marknader och företag har störst möjlighet att skapa välstånd om dessa blir lämnade ifred. Av detta följer att individer ska kunna ingå kontrakt sinsemellan utan att styras av kollektiva institutioner såsom stater eller fackföreningar.³⁷

För att sammanfatta de olika beståndsdelarna i dessa två ideologier har denna tabell skapats. Tabellen visar hur ideologierna i många fall har diametralt motsatt syn.

	Marxismen	Liberalismen
Människosyn	Jämlikhet	Rationalitet, individualitet
Viktigaste enhet i samhället	Klasser	Individer
Metoder för Samhällsförändring	Demokratiska reformer, facklig kamp	Demokratiska reformer
Politisk styrelseform	Direktdemokrati	Representativ demokrati
Ekonomisk organisation	Gemensamt ägande planerad ekonomi	Privat ägande marknadsekonomi

Analys

Under den här delen kommer själva analysen av materialet presenteras. Varje politiskt parti kommer att analyseras var för sig. Detta betyder närmare bestämt att varje del av materialet där det specifika partiet figurerar kommer att presenteras utifrån den teoretiska grunden.

³⁶ Held, David (1997), *Demokratimodeller: Från klassisk demokrati till demokratisk autonomi*. 2:a uppl., Göteborg: Daidalos, s 141

³⁷ Larsson, Reidar (2006), s 38-39

Vänsterpartiet

Onsdagen den 5 april 2009 förs en debatt om globalisering i kammaren. I en replik till Ann-Marie Pålsson (m) om i vilka länder som fattigdomen har minskat så menar Hans Linde (v) att fattigdomen minskat i länder som Kina och Indien eftersom dessa har ett stort statlig ägande:

”Ja, den minskar i länder som Kina och Vietnam – auktoritära diktaturer som fortfarande har ett omfattande statligt ägande och reglerade ekonomier [...]”³⁸ Här manifesteras marxismens syn på ekonomisk organisation där gemensamt ägande ses som något positivt. Hans Linde (v) förefaller här att drivas av en marxistisk övertygelse att gemensamt ägande skapar välstånd för människor just för att det i ett sådant ekonomiskt system inte finns en oreglerad marknad som kan diktera ekonomin. Istället ges den mer stabila staten möjlighet att till viss del styra ekonomin genom sitt ägande.

Torsdagen den 27 november 2008 diskuteras rikets styrelse i kammaren. Marianne Berg (v) belyser frågan om kvinnors situation i världen och lyfter då fram hur arbetsförhållandena för kvinnor ser ut i Kina: ”I Guangdongprovinsen i Kina saknar 60 procent av kvinnorna anställningskontrakt. I genomsnitt har de 150 timmars övertid varje månad.”³⁹ I det som sägs uttrycks den marxistiska synen på viktigaste enhet i samhället genom betoningen på konflikten mellan den arbetande klassen och företagen som har skapat dessa arbetsförhållanden.

Torsdagen den 10 april 2008 debatteras statsminister Fredrik Reinfeldts (m) resa till Kina och mänskliga rättigheter. Diskussionen rör sig mest kring huruvida statsministern borde ta upp enskilda fall rörande politiska dissidenter i Kina under sina samtal med kinesiska ledare. Alice Åström (v) tar dock upp frågan om fackliga rättigheter i Kina: ”Det har diskuterats mycket om att lyfta fram just mänskliga rättigheter, men något som sällan lyfts fram och diskuteras är de fackliga rättigheterna, rätten att fritt organisera sig och att kunna ha fria fackföreningsrörelser.”⁴⁰ Viktigaste enhet i samhället uttrycks genom fokuseringen på arbetarklassens rättigheter snarare än individuella. Frihet för arbetarklassen att organisera sig ställs mot individens frihet. Samtidigt visar sig Metoder för samhällsförändring inom marxismen genom att vikten av organisering av arbetarklassen i fackföreningar lyfts fram. Under samma diskussion framför Fredrik Reinfeldt (m)

³⁸ Prot. 2008/09:100

³⁹ Prot. 2008/09:37

⁴⁰ Prot. 2007/08:93

åsikten att det är hyckleri att en stat som säger sig representera arbetare. Alice Åström (v) svarar på detta genom att lägga fokus på det faktum att företagsledare kommer att följa med statsministern till Kina under hans besök för att diskutera handelsfrågor och att detta också är en form av hyckleri. ”Redan i dag finns det 400 svenska företag etablerade i Kina. Med statsministern reser bland annat 35 direktörer för att ytterligare utöka handeln och etableringarna i Kina.”⁴¹ Följaktligen visar detta på en analys av samhället som uppdelat i ekonomiska klasser med motsatta intressen, på samma vis som viktigaste enhet i samhället enligt marxismen. De som äger produktionsmedlen och de som arbetar är i konflikt med varandra över vem som ska styra produktionen och hur vinsterna ska fördelas.

Onsdagen den 12 oktober 2005 hålls en partiledardebatt i riksdagen. Lars Ohly (v) har tänkt ställa en fråga angående investeringsbidrag till bostäder, men lämnar snabbt den diskussionen för att istället ta upp uttalanden som Lars Leijonborg gjort om Kina:

”Jag har hört ditt tal på Folkpartiets landsmöte med hyllningar till Kina, det sämsta av två system, en enpartidiktatur som förvägrar människor fackliga rättigheter. De har ingen organisationsrätt, ingen strejkrätt, långa arbetsdagar, låga löner och usel arbetsmiljö. Du säger att de är beredda att jobba till lägre löner än vi har i Sverige, som om det var ett eget val.”⁴²

Detta citat innefattar tre centrala delar av marxismen. Människosyn uttrycks genom Lars Ohlys betoning på den ojämlikhet som gäller i Kina där människor tvingas arbeta under dåliga förhållanden och med låga löner. Han menar också att dessa dåliga villkor beror på något fel inom systemet, snarare än att enskilda företag råkar behandla sina arbetare dåligt. Detta visar på en klassanalys av det kinesiska samhället på samma vis som marxismens viktigaste enhet i samhället. I citatet görs en koppling mellan det faktum att Kina är en diktatur och att arbetarna inte har några fackliga rättigheter. Detta visar på en analys av samhället där facklig organisering ses som en förutsättning för ett bättre samhälle, liksom marxismens metoder för samhällsförändring.

⁴¹ Prot. 2007/08:93

⁴² Prot. 2005/06:13

Moderaterna

Onsdagen den 5 april 2009 debatterar Ann-Marie Pålsson (m) globalisering med Hans Linde (v) och framför här åsikten att Kina förvisso är en diktatur, men "[...] när det gäller de ekonomiska bitarna har Kina haft ett betydande mått av positivt seende på privat ägande och privata initiativ. [...] Utan dessa relativt fria händer hade man säkert inte fått en utveckling till stånd i Kina."⁴³ Hon ger här uttryck för liberalismens syn på ekonomisk organisation. Privat ägande lyfts precis som i liberalismen fram som gynnande ekonomisk utveckling.

Fredagen den 9 maj 2008 diskuteras Sveriges förhållande till ESK-rättigheterna (ekonomiska, sociala och kulturella) med anledning av en interpellation av Bodil Ceballos (mp). Utrikesminister Carl Bildt (m) tar upp frågan om ekonomisk utveckling kontra diktatur. Här uttrycks tre beståndsdelar av liberalismen. Synen på Ekonomisk organisation uttrycks genom citatet: "Det är ingen tvekan om att diktaturer under kortare perioder, Kina och Vietnam nämndes som exempel, kan genomföra ekonomiska reformer som ger frihet i en del av samhället. Man har tagit bort en ekonomisk ofrihet i Kina.[...] Man får då en ekonomisk utveckling."⁴⁴ Ekonomisk frihet ses alltså som positivt för den ekonomiska utvecklingen. Samtidigt uttrycks liberalismens människosyn och viktigaste enhet i samhället genom att Carl Bildt (m) i samma stycke menar att: "Jag förblir övertygad om att ett samhälle som ger individer frihet också är ett samhälle som ger individer bäst möjligheter till ekonomisk och social utveckling."⁴⁵ Individer är enligt detta synsätt rationella och bäst lämpade att sköta den ekonomiska och sociala utvecklingen. Dessutom sätts individen i centrum för hela samhällsbygget. Metoder för samhällsförändring kommer till uttryck genom följande mening: "Jag tror att detta i det långa loppet leder till att man inser att ett samhälle inte kan vara till hälften fritt och till hälften ofritt och att frihet i en del av samhället förr eller senare leder till krav på frihet i andra delar av samhället också."⁴⁶ Den liberala idén om att liberalisering inom ekonomin i slutändan leder till liberalisering och demokratisering av politiken är tydlig i detta citat.

⁴³ Prot. 2008/09:100

⁴⁴ Prot. 2007/08:108

⁴⁵ Prot. 2007/08:108

⁴⁶ Prot. 2007/08:108

Måndagen 7 april 2008 förs en debatt om barnrättsperspektiv inom utrikespolitiken. Där för biståndsminister Gunilla Carlsson (m) ett resonemang om hur det kinesiska samhället är uppdelat i två delar. En välbeställd del som lever under liknande förhållanden som människor i västvärlden, och en del där människor lever under fattigdom.

”Det finns två Kina. Ett Kina växer så det knakar och har vad vi skulle kunna kalla västeuropeisk standard egentligen på allt utom mänskliga rättigheter och demokrati, men det finns också ett oerhört fattigt Kina, där väldigt mycket av övergreppen sker. Där riskerar barn att exploateras inte bara för slavarbete utan också för organdonationer, prostitution, tiggeri och annat.”⁴⁷

I det här stycket uttrycket förvisso Gunilla Carlsson att Kina är ett mycket ojämnt samhälle och av språkbruket verkar det även som att detta inte är något önskvärt. Dock är det intressant att inte endast se på vad som sägs utan också på vad som utelämnas. Detta förhållande presenteras endast som ett faktum. Ingen analys görs av varför det ser ut på detta viset eller vem/vilka som bär ansvaret. Således visar detta på en liberal syn på viktigaste enhet i samhället då en marxistisk syn hade på ett tydligare vis påtalat konflikten mellan klasserna.

Torsdagen den 30 augusti 2006 debatteras frågan om statsministerns ansvar för att försvara de mänskliga rättigheterna även i enskilda fall, med anledning av en interpellation från Mona Sahlin (s). Hans Wallmark (m) visar sin uppskattning över att Mona Sahlin nämnt situationen för kinesiska journalister genom följande stycke:

”Jag tycker att det är alldeles utmärkt att Mona Sahlin till skillnad från både mig och utrikesminister Carl Bildt nämnde den hetsjakt som också förekommer mot journalister i Folkrepubliken Kina och dem som där använder bokstäverna som sitt verktyg att uttrycka sina tankar, idéer och fantasi.”⁴⁸

Detta visar på den liberala synen på politisk styrelseform just för att han påpekar vikten av en fri press som en grundförutsättning för demokrati. Människosyn uttrycks också via att liberalismens tro på att människors möjlighet att tänka fritt också leder till mer fulländade individer.

⁴⁷ Prot. 2007/08:90

⁴⁸ Prot. 2006/07:134

Torsdagen den 23 augusti 2006 svarar utrikesminister Carl Bildt (m) på en interpellation från Gunnar Andrén (fp) angående dödsstraffets förekomst i världen. I sitt anförande för utrikesministern ett resonemang om när Kina beviljades att anordna de olympiska spelen i Beijing och att detta ställer vissa krav som det kinesiska ledarskapet bör leva upp till. ”Kina måste fortsätta den utveckling mot ökad respekt för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer som är landets uttalade mål [...]”⁴⁹. Detta citat visar på liberalismens syn på politisk styrelseform. Rättsstaten är en central del av det goda liberala styret. En oberoende juridisk gren av staten hindrar individen från att bli förtryckt av antingen ett majoritetsstyre eller en diktatur. Denna värdering återkommer i följande citat av Carl Bildt (m) från samma debatt: ”Samtidigt som regeringen fortsätter att kritisera den omfattande tillämpningen av dödsstraffet i Kina välkomnar vi också de reformer som nu genomförs för att stärka rättssäkerheten, framför allt i dödsstraffsmål.”⁵⁰ Återigen pekars rättssäkerheten ut som en central del av ett gott styre.

Slutsatser och slutdiskussion

Under detta kapitel redovisas de slutsatser som går att dra av analysen av materialet och valet av forskningsproblem. Sedan förs en diskussion om vilka implikationer dessa slutsatser får och i vilken grad de kan generaliseras. Slutligen diskuteras hur dessa slutsatser relaterar till den tidigare forskningen inom området samt vilken framtida forskning som vore lämplig.

Syftet med den här uppsatsen har varit att ta reda på vilka åsikter de svenska partierna har om det moderna Kina, med fokus på frågor om mänskliga rättigheter. Forskningsproblemet rörde frågan om ideologiernas död och huruvida ideologier fortfarande spelar en roll i partiernas utrikespolitik. Att partiernas åsikter om just Kina valdes berodde på att jag ville ta mig an ett ideologiskt diffust ämne. Det faktum att Kina har utvecklats från ett land med uttalade socialistiska ambitioner till ett land som numera drivs av vad många skulle kalla för hyperkapitalism, innebar för mig en möjlighet till att studera partiernas åsikter om ett land där de inte har haft någon kontinuerlig bestämd åsikt. Detta tillförde enligt mig något som studier av t.ex. Vietnam-frågan inte innehåller.

⁴⁹ Prot. 2006/07:133

⁵⁰ Prot. 2006/07:133

Vilka slutsatser går att dra från analysen av materialet?

Jag har funnit att Moderaterna och Vänsterpartiet visserligen vid många tillfällen har diskuterat mänskliga rättigheter i Kina i allmänna breda ordalag, men att de samtidigt lägger fokus på olika saker. Vänsterpartiet fokuserar tydligt på frågor som rör de kinesiska arbetarnas rättigheter och social rättvisa, medan Moderaterna å sin sida snarare fokuserar på frågor som individuella friheter och avsaknaden av en fungerande rättsstat. Alla fem delar av ideologierna som konstruerades som analysinstrument kunde återfinnas i både Vänsterpartiets och Moderaternas uttalanden: människosyn, viktigaste enhet i samhället, metoder för samhällsförändring, politisk styrelseform och ekonomisk organisation.

I början av uppsatsen presenterades ett antal forskningsfrågor som jag hade avsikten att kunna besvara. Jag anser att frågan om huruvida partiernas ideologi påverkar deras syn på Folkrepubliken Kina, har besvarats av analysen. Ideologin förefaller spela en betydande roll då partipolitiker debatterat mänskliga rättigheter i Kina. Ideologier kan sägas vara uppbyggda av ett antal beståndsdelar som tillsammans utgör ett system för att se på oss själva och omvärlden. Oavsett om vi som människor tittar på vår historia, vår nutid eller en möjlig framtid så spelar ideologier en viktig roll. Eftersom det kan konstateras att ideologier påverkat partiernas syn på Kina, så besvaras även den andra och tredje forskningsfrågan om huruvida partierna skiljer sig åt i synen på Kina, och vilka frågor som de två partierna lyft fram. Den kausala mekanism som ligger bakom skillnaderna mellan de båda partiernas uttalanden förefaller vara just deras ideologier.

Partierna skiljer sig visserligen åt i vilka rättigheter och frihet man tar upp till diskussion, men samtidigt kan det konstateras att när Kina diskuteras så sker detta på ett relativt standardiserat vis. Båda partiernas företrädare återkommer ofta med samma ståndpunkter om att Kina borde respektera de mänskliga rättigheterna, den tibetanska kulturen och dödsstraffet. Vad gäller ett såpass stort land med så mycket människor så hade man kunnat vänta sig en mer mångfacetterad diskussion om saker som kultur, konst, politik och historia. Men istället är det tydligt att partierna ofta håller sig till frågor som tidigare nämnts.

Dock finns det som sagt undantag. Vänsterpartiet lyfter helt klart oftare än Moderaterna frågor om fackliga rättigheter, rätten att organisera sig och den ekonomiska ojämlikhet som man anser finns i Kina. Moderaterna å sin sida lyfter oftare frågor som rör mer individuella friheter, pressfrihet och behovet av en rättsstat. Samtidigt som man lyfter fram den ekonomiska utvecklingen som någonting positivt och en effekt av liberalisering av politiken, snarare än att se den som ett potentiellt problem likt Vänsterpartiet gör.

När jag började skriva den här uppsatsen så befarade jag att det material jag bestämt mig för att använda mig av inte skulle vara tillräckligt. Jag misstänkte helt enkelt att partierna inte skulle ha sagt tillräckligt mycket om Kina i riksdagsdebatterna. Detta visade sig delvis vara sant. Kina är ett ämne som ofta bara nämns i förbifarten utan att någon längre diskussion förs. Samtidigt kunde jag finna tillräckligt med material för att genomföra min studie, givet den metod och de analysobjekt jag valde. Hade jag dock valt en mer kvantitativ metod så hade materialet med all säkerhet inte varit tillräckligt.

Min förhoppning är att den här studien kan bidra med kunskap till frågan om ideologiernas betydelse inom politiken, och då framför allt inom utrikespolitiken. För att undersöka den svenska synen på Kina så behövs det dock ytterligare studier. Sådana studier skulle exempelvis kunna bearbeta ett mer omfattande material som inte bara innefattar riksdagsprotokoll. Det skulle ge ytterligare insikt i hur svenska folket eller svenska partier ser på Kina. Slutligen kan jag bara hoppas att statsvetenskapen och sinologin i framtida forskning får möjlighet att mötas oftare.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Bergström, Göran & Kristina Boréus (2005), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2:a uppl., Lund: Studentlitteratur

Ekengren, Ann-Marie (2005), *Olof Palme och utrikespolitiken: Europa och tredje världen*. Umeå: Boréa

Fairbank, John King (1987), *The great Chinese revolution: 1800-1985*. London: Chatto & Windus

Gustavsson, Jakob & Jonas Tallberg (red.) (2006), *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur

Held, David (1997), *Demokratimodeller: Från klassisk demokrati till demokratisk autonomi*. 2:a uppl., Göteborg: Daidalos

Heywood, Andrew (2003), *Political ideologies: an introduction*, 3:e uppl., Basingstoke: Palgrave Macmillan

Kang, David C. (2007), *China Rising: Peace power and order in east asia*. New York: Columbia University Press

Larsson, Reidar (2006), *Politiska ideologier i vår tid*, 7:e uppl., Lund: Studentlitteratur

Norberg, Joakim (2008), *Ideologiska mål och utrikesdebatt: Svenska riksdagspartiers argumentation i Vietnam- och Irakfrågan*. Umeå: Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet

Schoppa, R. Keith (2000), *The Columbia Guide to Modern Chinese History*. New York: Columbia University Press

Internetkällor

Dagens Nyheter (2008-03-27), "Bodström kräver OS-bojkott",
<http://www.dn.se/nyheter/politik/bodstrom-kraver-os-bojkott-1.712746>, 2009-05-15

Dagens Nyheter (2008-04-10), "EU-parlamentariker vill se enighet om Kina-politik",
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/eu-parlamentariker-vill-se-enighet-om-kinapolitik-1.733521>,
2009-05-15

Partidokument

Vänsterpartiet (2008), Partiprogram: antaget av Vänsterpartiets 35:e kongress 2004, reviderat av Vänsterpartiets 37:e kongress 2008, s 5, 8, 12, 23

Offentligt tryck

Prot. 2008/09:100, *Globalisering*

Prot. 2008/09:37, *Rikets styrelse*

Prot. 2007/08:93, *Statsministerns frågestund*

Prot. 2007/08:93, *Fackliga rättigheter i Kina*

Prot. 2005/06:13, *Partiledardebatt*

Prot. 2008/09:100, *Globalisering*

Prot. 2007/08:108, *Svar på interpellation 2007/08:555 om Sveriges förhållande till ESK-rättigheterna*

Prot. 2007/08:90, *Svar på interpellation 2007/08:524 om ett barnrättsperspektiv i utrikespolitiken*

Prot. 2006/07:134, *Svar på interpellation 2006/07:679 om statsministerns ansvar för att försvara de mänskliga rättigheterna även i enskilda fall*

Prot. 2006/07:133, *Svar på interpellation 2006/07:641 om kampen mot dödsstraff*